

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

IŠVADA DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2017 m. kovo 29 d. Nr. BP-1
Vilnius

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, toliau vadinama Fiskaline institucija, atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengto ir viešai 2017 m. kovo 20 d. paskelbto 2017–2020 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą ir parengė išvadą. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, Fiskalinė institucija išvadą teikia Lietuvos Respublikos Seimui.

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas scenarijus yra nulemtas pasirinktų ir įvardytų prielaidų, pagrįstas esamais statistiniais duomenimis ir neprieštaraujantis ekonomikos dėsningumams. Fiskalinė institucija tvirtina 2017–2020 m. ekonominės raidos scenarijų, viešai paskelbtą 2017 m. kovo 20 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto tinklalapyje.

Vertinant retrospektyviai, darytina išvada, kad Finansų ministerijos parengtas 2016 metų ekonominės raidos scenarijus buvo atsargus. Darbo rinkos ir galutinio vartojimo išlaidų rodikliai buvo suprojektuoti atsargiai, todėl 2016 metais valdžios sektoriaus biudžetų pajamų vykdymas viršijo planą. Tai atitiko Europos Sąjungos Tarybos direktyvos „Dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms“ reikalavimą, kad biudžeto planavimas turi būti grindžiamas labiausiai tikėtiniu makroekonominiu fiskaliniu arba atsargesniu scenarijumi.

Gerėjančios išorės aplinkos projekcijos lemia nuosaikų Lietuvos eksporto atsigavimą vidutiniu laikotarpiu, tačiau ilgesnėje perspektyvoje eksportą ribos pasiūlos veiksniai. Atsigaunantis eksportas kartu su laukiamu investicijų augimu lemia BVP augimo paspartėjimą 2017 metais. Siekiant užtikrinti tolimesnį ekonomikos augimą, būtina tikslingai investuoti – orientuotis į efektyvų investuojamų lėšų panaudojimą, skatinti investicijas į veiklos efektyvinimą, inovacijų ir įmonių našumo augimą.

Fiskalinės institucijos vertinimu, 2015–2016 metais spartesnis nei našumas atlyginimų kilimas Lietuvos konkurencingumo per daug neslėgė, nes rėmėsi po ekonominės krizės susiformavusiu algų kėlimo rezervu. Šis rezervas senka, tačiau yra gausybė neišnaudotų galimybių, taikant tinkamą politiką ir verslo vadybą, pereiti nuo pigia darbo jėga grindžiamo modelio prie aukštą pridėtinę vertę generuojančio verslo modelio ir palaikyti spartų darbo užmokesčio augimą, nedarant neigiamo poveikio konkurencingumui.

Projektuojama, kad infliacija Lietuvoje 2017 metais paspartės iki 3,4 proc. dėl vidaus ir išorės veiksnių. Išorės veiksniai lemia kylančios maisto, naftos ir kitų žaliavų kainos tarptautinėje rinkoje. Vidaus veiksniai apima administracinius sprendimus, tokius kaip pridėtinės vertės mokesčio lengvatos šildymui panaikinimas ir akcizų alkoholiui pakėlimas. Taip pat, pastaruosius metus augusių atlyginimų kaštai perkeliama į galutinio vartojimo kainą.

Rizikų balansas išlieka neigiamas. Fiskalinė institucija pritaria Finansų ministerijos įvardytiems ekonominės raidos scenarijaus rizikos veiksniams ir siekiams juos suvaldyti bei minimizuoti. Atkreiptinas dėmesys, kad, scenarijaus technines prielaidas palyginus su ateities sandorių rinkoje fiksuojamomis „Brent“ rūšies naftos ir USD/EUR valiutų keitimo kurso kainomis, tikėtina, jog kainų rodiklių projekcijos gali būti peržiūrėtos mažėjimo kryptimi.

Išvados priede pateiktas retrospektyvus 2016 metų scenarijų vertinimas, šią išvadą pagrindžianti makroekonominių rodiklių ir rizikos veiksnių analizė; **A intarpe** – Fiskalinės institucijos Lietuvos ekonominės raidos stebėsenos modelis.

Valstybės kontrolierius

Arūnas Dulkys

Išvados priedas

DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2017 m. kovo 29 d. Nr. BP-1-1

Su išvada ir jos priedu galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.ifi.lt

TURINYS

<u>RETROSPEKTYVUS 2016 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJŲ VERTINIMAS</u>	<u>4</u>
<u>2017–2020 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS</u>	<u>6</u>
1. <u>2017–2019 m. projekcijos</u>	<u>6</u>
2. <u>2020 m. projekcijos</u>	<u>14</u>
3. <u>Projekcijų palyginimas</u>	<u>14</u>
4. <u>Rizikos veiksniai ir techninės prielaidos</u>	<u>16</u>
<u>SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI</u>	<u>17</u>

SPECIALIŲJŲ TERMINŲ ŽODYNAS IR SUTRUMPINIMAI

Terminų žodynas

Sutrumpinimas	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
BPKF	Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	Šį rodiklį sudaro per tam tikrą laikotarpį gamintojų rezidentų įsigytas ilgalaikis turtas, atėmus pardavimus / perleidimus ir pridėjus tam tikrus nesukurto turto vertės padidėjimus dėl gamintojo arba institucinių vienetų gamybinės veiklos.
BVP	Bendrasis vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį.
BVP defliatorius	Bendrojo vidaus produkto defliatorius	BVP, išreikštas galiojančiomis kainomis (nominalus BVP), padalytas iš BVP, išreikšto palyginamosiomis kainomis (realus BVP). Taip pat vadinamas numanomu BVP kainų defliatoriumi.
ERS	Ekonominės raidos scenarijus	Finansų ministerijos parengtas ir viešai pavasarį ir rudenį skelbiamas vidutinio laikotarpio ekonominės raidos scenarijus.
	Prekybos sąlygų efektas	Sąsaja tarp eksporto ir importo kainų.
SVKI	Suderintas vartotojų kainų indeksas	Vartotojų kainų indeksas, apskaičiuojamas pagal ES mastu suderintą metodologiją. SVKI gali būti suprantamas kaip rodiklis, parodantis pinigų sumą, kurią vidutinis vartotojas išleistų ataskaitiniais metais pirkdamas tą patį kiekį tų pačių prekių ir paslaugų, už kurį baziniais metais būtų sumokėjęs 100 piniginių vienetų.

Kiti sutrumpinimai

Sutrumpinimas	Terminas / Sąvoka
BGVN	Bendras gamybos veiksmų našumas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos Centrinis Bankas
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
MMA	Minimali mėnesinė alga
PVM	Pridėtinės vertės mokestis
SLED	Surveillance of Lithuanian Economic Development
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VS	Valdžios sektorius

RETROSPEKTYVUS 2016 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJŲ VERTINIMAS

Valstybės kontrolė (toliau – Fiskalinė institucija) 2015–2016 metais patvirtino¹ 2015–2018 m. ir 2016–2019 m. ekonominės raidos scenarijus (toliau – ERS) kaip labiausiai tikėtinius. Siekiant įvertinti, ar makroekonominiai rodikliai 2016 metams buvo projektuoti atsargiai, ar patvirtinto darytos prielaidos ir kokią visa tai turėjo įtaką valdžios sektoriaus (toliau – VS) biudžetų planų vykdymui, atliktas retrospektyvus Fiskalinės institucijos 2015–2016 m. patvirtintų ERS projekcijų² palyginimas su paskelbtais faktiniais statistiniais rodikliais³. 2015 m. projektuotus 2016 m. rodiklius *ex-post* vertinti būtina todėl, kad 2016 m. biudžeto pajamų projekcijos buvo rengtos naudojant 2015 m. parengtus ERS.

Lietuvos ekonomikos augimą 2016 metais lėmė namų ūkių vartojimo ir grynojo eksporto augimas. Lietuvos BVP palyginamosiomis kainomis 2016 m. augo 2,3 proc. Pastaruosius metus ekonomikos varomoji jėga yra didėjantis namų ūkių vartojimas, kuris 2016 m. palyginamosiomis kainomis išaugo 5,6 proc. Šiam augimui teigiamą impulsą suteikė gerėjanti padėtis darbo rinkoje ir žemos infliacijos aplinka. Tai patvirtina 8,7 proc. išaugęs metinis darbo užmokesčio fondas. Palyginti su 2015 m., bendrasis pagrindinio kapitalo formavimo rodiklis (toliau – BPKF) smuko 0,5 proc. Tokį poveikį investicijoms turėjo lėčiau nei tikėtasi panaudojamos ES lėšos. Teigiamą poveikį BVP augimui turėjo grynasis eksportas – išorės paklausos paskatintas prekių ir paslaugų eksportas, palyginus su 2015 m., padidėjo 0,3 proc. p. sparčiau negu importas.

Vertinant retrospektyviai, darytina išvada, kad Finansų ministerijos parengtas 2016 m. scenarijus buvo atsargus. Lyginant 2016 metų faktinius rodiklius su 2015 metų rudenį rengtomis atitinkamomis projekcijomis, BVP palyginamosiomis kainomis augo 0,9 proc. p. lėčiau, nei buvo prognozuota. Šią paklaidą paaiškina Statistikos departamento du kartus atliktos revizijos⁴ nuo 2015 m. rudens ERS paskelbimo. Rengiant šį ERS buvo naudojami Statistikos departamento 2015 m. rugpjūčio 31 d. paskelbti nacionalinių sąskaitų duomenys. Paskelbus ERS, kai kurių nacionalinių sąskaitų rodiklių įverčiai reikšmingai pasikeitė, o BVP augimas 2015 m. padidėjo 0,2 proc. p., t. y. pasikeitė prognozavimo bazė. Padidėjus prognozavimo bazei ir nesikeičiant Finansų ministerijos 2015 m. rudens ERS numatytam 2016 m. BVP palyginamosiomis kainomis lygiui mln. eurų, keitėsi BVP pokytis. Pagal paskutinius Statistikos departamento nacionalinių sąskaitų duomenis BVP palyginamosiomis kainomis 2015 metais sudarė 33 649,8 mln. eurų. 2015 metų rugsėjį projektuojama atitinkama 2016 metų BVP reikšmė sudarė 34 475,8 mln. eurų. Atlikus perskaiciavimą pagal pasikeitusią prognozavimo bazę, 2015 m. rugsėjo mėn. projektuotas 2016 m.

¹ Išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“, 2015-03-31 Nr. Y-4, 2015-09-18 Nr. Y-10, 2016-03-30 Nr. Y-5 ir 2016-09-21 Nr. Y-9.

² Realus BVP palyginamosiomis kainomis, BVP defliatoriaus, privataus vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo rodikliai.

³ Išankstiniai Lietuvos statistikos departamento statistiniai rodikliai, paskelbti 2017-03-01.

⁴ Revizuoti duomenys buvo paskelbti 2015-10-02 ir 2016-09-30.

BVP atitiko 2,45 proc. pokytį (0,15 proc. p. mažiau nei 2017 m. kovo 1 d. paskelbtas 2016 m. BVP faktas).

Kitų rodiklių, svarbių VS pajamų planams, projekcijos buvo atsargios. Tai atitiko Europos Sąjungos (toliau – ES) Tarybos direktyvos reikalavimą, kad biudžeto planavimas turi būti grindžiamas labiausiai tikėtiniu makroekonominiu fiskaliniu scenarijumi arba atsargesniu scenarijumi (1 lentelė).

Didžioji dalis 2015 metų prielaidų 2016 metais nepasitvirtino. Aptariant Europos Komisijos (toliau – EK) suformuotų prielaidų dinamiką, pažymėtina, kad Lietuvos pagrindinių eksporto rinkų augimas, matuojamas realiuoju BVP, 2016 m. buvo spartesnis nei 2015 m. rudenį ir vėliau darytos šio rodiklio prielaidos. Faktinė vidutinė 2016 m. naftos kaina buvo mažesnė, nei tikėtasi 2015 m. rudenį. JAV dolerio ir euro keitimo kursas saikingai didesnis, nei buvo numatoma.

1 lentelė. Makroekonominių rodiklių, kuriuos tvirtina Fiskalinė institucija, 2016 m. prognozių palyginimas su faktiniais duomenimis

		Prielaidos ir projekcijos 2016 metams				2016 m. faktas
		2015 m. kovas	2015 m. rugsėjis	2016 m. kovas	2016 m. rugsėjis	
Skelbimo data:						
Prielaidos	JAV dolerio ir euro keitimo kursas	1,17	1,07	1,09	1,12	1,11
	Pasaulio BVP augimas, proc.	4,0	3,9	3,3	3,1	3,0
	Europos Sąjungos BVP augimas, proc.	2,1	2,1	1,9	1,7	1,9
	Pagrindinių eksporto rinkų augimas, proc.	1,7	0,6	1,3	1,1	1,4
	Naftos kainos (<i>Brent</i> , JAV doleriais už barelį)	61,5	66,0	35,8	45,3	43,7
Patvirtinti rodikliai, augimas proc.	BVP palyginamosiomis kainomis	3,2	3,2	2,5	2,3	2,3
	Namų ūkių vartojimas palyginamosiomis kainomis	4,4	4,5	4,3	5,5	5,6
	BVP defliatorius	2,2	1,5	1,1	0,7	1,1
	Bruto darbo užmokestis	5,3	5,3	5,8	7,4	7,9
	Užimtųjų skaičius	0,6	0,8	0,6	2,1	2,0

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas

Atsargus ekonominės raidos scenarijus lėmė valdžios sektoriaus biudžetų pajamų planų vykdymą. Fiskalinė institucija pažymi, kad 2016 m. VS biudžeto pajamų planai buvo vykdomi dėl sparčiau nei prognozuota augusių darbo užmokesčio ir užimtumo rodiklių. Darbo užmokestis augo sparčiau, nei projektuota 2015 m. rudenį, nes į projekciją nebuvo įtraukti du minimalios mėnesinės algos (toliau – MMA) padidinimai: nuo 2016 m. sausio 1 d. ir nuo 2016 m. liepos 1 d., Finansų ministerijos vertinimu, abiejų MMA didinimų įtaka 2016 m. darbo užmokesčio augimui sudaro apie 2 proc. p. 2016 m. pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) bazė buvo suprojektuota atsargiai, bet šio mokesčio nežymų nesurinkimą iš dalies paaikšina bazės efektas – 2015 m. neįvykdytas PVM surinkimo planas.

⁵ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES „Dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms“ (OL 2011 L 306, p. 45), 4 str. 1 d.

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1240 „Dėl minimaliojo darbo užmokesčio“ didinimo nuo 2016-01-01 buvo priimtas 2015-12-02, taigi vėliau, nei buvo paskelbtas Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015 m. rudens scenarijus. Sprendimas „Dėl minimaliojo darbo užmokesčio“ padidinimo nuo 2016-07-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 644 buvo patvirtintas 2016-06-22, taigi vėliau nei 2016 m. pavasario ekonominės raidos scenarijus. Į Lietuvos Respublikos finansų ministerijos projekcijas abu minimalios mėnesinės algos padidinimai įtraukti 2016 m. rudenį.

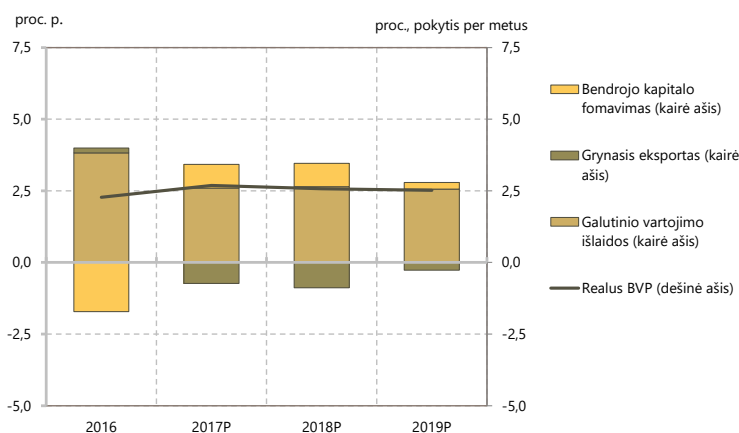
2017–2020 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS

Fiskalinė institucija tvirtina 2017 m. kovo 20 d. paskelbtą 2017–2020 m. ekonominės raidos scenarijų, nes BVP palyginamosiomis kainomis, BVP defliatoriaus, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo pokyčių projekcijos patenka į atitinkamo rodiklio tvirtinimo atkarpą.

1. 2017–2019 M. PROJEKCIJOS

2017 m. projektuojamas 0,4 proc. p. spartesnis realaus BVP augimas nei 2016 m. Palyginti su 2016 m. rudens ERS, šio rodiklio projekcijos beveik nekinta. 2017–2019 m. realaus BVP augimo projekcijos sudarys atitinkamai 2,7, 2,6 ir 2,5 proc. Realaus BVP augimo projekcijos beveik nekinta,

1 pav. Realus BVP ir jo kaitos veiksniai

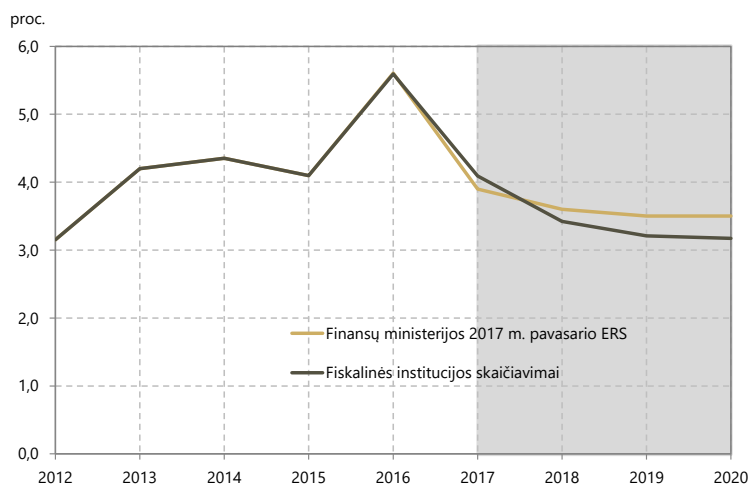
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, Fiskalinės institucijos skaičiavimai

2017 m. Fiskalinė institucija pradeda taikyti SLED (angl. *Surveillance of Lithuanian Economic Development*) Lietuvos ekonominės raidos stebėsenos makroekonometrinį modelį (**A intarpas**). **Finansų ministerijos 2017–2019 m. realaus BVP projekcijos reikšmingai nesiskiria nuo Lietuvos banko projekcijų, patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinamos.** BVP palyginamosiomis kainomis komponentų (namų ūkių vartojimas, prekių ir paslaugų eksportas, importas ir investicijos) išlaidų metodu 2017–2019 m. raidą lemiantys veiksniai išdėstomi toliau.

bet pokyčių nusimato realaus BVP struktūroje (**1 pav.**). Palyginti su 2016 m. rudens ERS, Finansų ministerija tikisi 0,5 proc. p. didesnio investicijų, įskaitant atsargų pasikeitimus, atsigavimo 2017 m., kai įsibėgėjanti infliacija lėtins šių metų realių galutinio vartojimo išlaidų augimą. 2018–2019 m. BVP augimą lems nuosekliai atsigauantis eksporto augimas. Siekdama iširti nurodytų kaitos veiksnių ir kitų rodiklių peržiūrų tarpusavio suderinamumą, nuo

Namų ūkių vartojimas 2017 m. lieka svairiu ekonomikos augimo šaltiniu, tačiau įsibėgėjanti infliacija silpnina šio rodiklio augimo perspektyvą. Palyginti su 2016 m. rudens ERS, namų ūkių vartojimo augimo projekcijos silpninamos: 2017 m. ir 2019 m. – 0,3 proc. p., o 2018 m. – 0,4 proc. p. Šio rodiklio augimo projekcijos išlaiko lėtėjimo tendenciją ir 2017–2019 m. sudarys atitinkamai 3,9, 3,6 ir 3,5 proc. Palyginti su Fiskalinės institucijos skaičiavimais, atliktais SLED modelio vartojimo posisteme⁷ (2 pav.), projektuojama namų ūkių vartojimo nuoseklaus lėtėjimo 2017–2019 m. tendencija suderinta su Finansų ministerijos nominalaus BVP, nedarbo lygio, infliacijos ir darbo

2 pav. Namų ūkių vartojimo projekcijos suderinamumo tikrinimas

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, Fiskalinės institucijos skaičiavimai

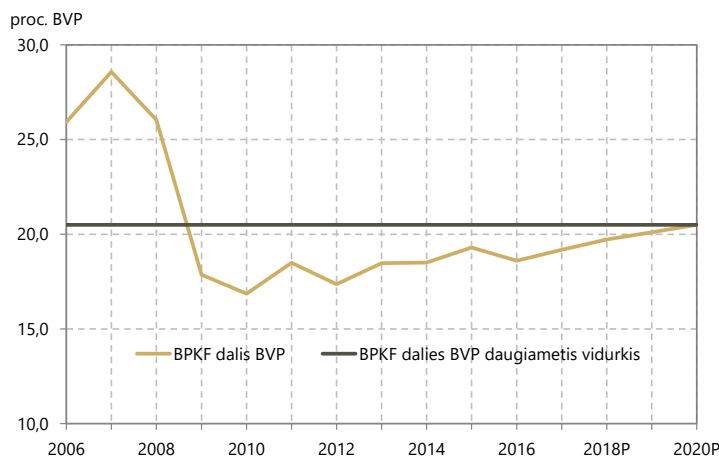
ūkių vartojimo augimą ribos dėl įsibėgėjančios infliacijos silpnėjantis realių disponuojamų pajamų poveikis ir poreikis kaupti papildomas palaikomas atsargas. **Finansų ministerijos 2017–2019 m. realaus namų ūkių vartojimo projekcijos reikšmingai nesiskiria nuo Lietuvos banko projekcijų, patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinamos.**

Vidutiniu laikotarpiu projektuojamas investicinio proceso suaktyvėjimas ir laipsniškas grįžimas prie daugiamečio investicijų dalies BVP vidurkio. 2016 m. investicijos, palyginti su 2015 m., susitraukė 0,5 proc. Tam didžiausią įtaką turėjo VS investicijų sumažėjimas dėl lėtesnio 2014–2020 m. laikotarpio ES paramos lėšų panaudojimo. Numatoma, kad jau 2017 m. ES paramos lėšų panaudojimas suintensyvės, todėl planuojamas investicijų atsigavimas. Paskutinį 2016 m. ketvirtį atsirado statybų sektoriaus atsigavimo ženklų. Iš įmonių apklausų matyti, kad statybos įmonių ekonominės aplinkos vertinimas pagerėjo. Investicijų aktyvumui vidutiniu laikotarpiu teigiamą įtaką turės ir palankios bankų kreditavimo sąlygos. Poreikis didinti darbo našumą ir toliau skatins verslą investuoti tiek į gamybinius pajėgumus, tiek į žmones.

⁷ Fiskalinės institucijos 2016-03-30 išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas Nr. Y-5-1, A intarpas.

Palyginti su 2016 m. rudens ERS Finansų ministerija lėtina BPKF 2017 m. augimo projekciją nuo 6,3 iki 5,9 proc. Saikingesnio BPKF priaugio tikimasi ir 2018–2019 m. (augš atitinkamai 5,4 ir 4,4 proc.). Per pastaruosius penkerius metus investicijų dalis BVP Lietuvoje išlieka stabiliai žemiau daugiamečio vidurkio

3 pav. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo dalis BVP struktūroje

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, Fiskalinės institucijos skaičiavimai

ir sudaro apie 18,7 proc. BVP. Finansų ministerija projektuoja, kad investicijų dalis BVP daugiamečių Lietuvos vidurkį (20,8 proc. BVP) pasieks 2020 m. (3 pav.). Siekiant užtikrinti tolimesnį ekonomikos augimą būtina atsižvelgti į investicinių projektų paskirtį. Tam būtina orientotis į efektyvų investuojamų lėšų panaudojimą, skatinti investicijas į veiklos efektyvumą, inovacijų ir įmonių našumo augimą. Tačiau dėl išorinio neapibrėžtumo faktorių tikėtina, kad verslas vidutiniu laikotarpiu bus atsargus planuodamas ilgalaikes investicijas.

Gerėjanti išorės aplinka leidžia tikėtis

nuosaikais Lietuvos eksporto atsigavimo vidutiniu laikotarpiu, tačiau ilgesnėje perspektyvoje eksportą ribos pasiūlos veiksniai. 2016 m. realus Lietuvos prekių ir paslaugų eksporto augimas pasiekė 2,9 proc. Palyginti su 2016 m. rudens ERS, 2017–2019 m. projektuojamas 1,0, 0,8 ir 0,7 proc. p. spartesnis eksporto augimas, kuris sudarys atitinkamai 3,8, 3,9 ir 4,0 proc. Kaip ir tikėtasi, daugiausiai prie 2016 m. augimo prisidėjo sėkmingai augantis paslaugų, ypač transportavimo, eksportas, o lietuviškos kilmės prekių eksportas augo nepaisant mažesnės Lietuvos prekybos partnerių importo paklausos. 2017 m. tikimasi, kad 2016 m. tendencija išsilaikys. Eksporto 2017–2019 m. didesnio augimo lūkesčius sustiprina prielaida dėl pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių importo paklausos atsigavimo. Vis dėlto, atvira ir palyginti maža Lietuvos ekonomika lemia, kad eksportą ilgesnėje perspektyvoje ribos atvirojo sektoriaus pasiūla, priklausanti nuo investicijų tiek į darbuotojus, tiek į gamybos įrangą. 2015–2016 metais spartesnis nei našumas atlyginimų kilimas Lietuvos konkurencingumo per daug neslėgė, nes rėmėsi po ekonominės krizės susiformavusiu algų kėlimo rezervu. Šis rezervas senka, tačiau yra gausybė neišnaudotų galimybių, taikant tinkamą politiką ir verslo vadybą, pereiti nuo pigia darbo jėga grindžiamo modelio prie aukštą pridėtinę vertę generuojančio verslo modelio ir palaikyti spartų darbo užmokesčio augimą, nedarant neigiamo poveikio konkurencingumui. Vis dėlto, projektuojamos gausesnės investicijos į pagrindinį kapitalą, augantis užimtumas leidžia ERS eksporto augimą pagrįstai spartinti vidutiniu laikotarpiu.

2017 m. ir 2018 m. importo defliatoriaus ir SVKI kainų santykio bei importo paklausos peržiūros atsveria viena kitą, 2019 m. peržiūra siekiama sušvelninti prekybos balanso smukimą. Palyginti su 2016 m. rudens ERS, Finansų ministerija 0,2 proc. p. didina realaus importo projekciją 2017 m. ir 2018 m., o 2019 m. sumažina 0,7 proc. p., 2017–2019 m. šio rodiklio projektuojamas augimas atitinkamai sudarys 4,6, 4,8 ir 4,2 proc. Tai iš dalies lėmė importo paklausos

veiksnių pasikeitimai. Fiskalinės institucijos skaičiavimai rodo, kad dėl realių BVP komponentų⁸ peržiūrų importo paklausa leistų padidinti 2017 m. ir 2018 m. realaus importo augimo projekcijas atitinkamai 0,5 ir 0,2 proc. p. Stipri 2017 m. importo defliatoriaus augimo 2,9 proc. p. peržiūra, palyginti su 1,2 proc. p. SVKI peržiūra, yra šokas, leidžiantis papildomai mažinti realaus importo augimo projekcijas 2017 m. ir 2018 m. atitinkamai 0,5 ir 0,4 proc. p. **(A.2 lentelė)**, atsveriant realios importo paklausos peržiūras. 2019 m. 0,7 proc. p. realaus importo projekcijos neigiama peržiūra siekiama vidutiniu laikotarpiu sumažinti neigiamo prekybos balanso augimo tempą.

BVP defliatoriaus metinio pokyčio projekcija 2017 m. peržiūrima didėjimo kryptimi, o 2018–2019 m. projekcijos mažinamos ir sudarys atitinkamai 2,3, 1,8 ir 1,7 proc. Projektuojama, kad nuo 2017 m. turėtų išnykti nuo 2014 m. vyravęs teigiamas prekybos sąlygų efektas – metinis importo ir eksporto 2017 m. kainų augimas, palyginti su 2016 m., turėtų šoktelti atitinkamai 9,5 ir 6,3 proc. p., o prekybos sąlygų efektas taps neigiamas (–0,8 proc. p.) Padidėjusios pasaulinės naftos, maisto ir kitų žaliavų kainos yra pagrindiniai importo ir eksporto kainų pasikeitimą lemiantys veiksniai trumpuoju laikotarpiu. Vidutinėje perspektyvoje pasaulinių kainų kaitos poveikis beveik išnyks. **Panašią BVP defliatoriaus metinio pokyčio raidą projektuoja ir Lietuvos bankas, šio rodiklio projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinamos.**

Palyginti su 2016 m. rudens ERS, SVKI projekcijos didinamos: 2017 m. 1,2 proc. p., 2018 m. 0,2 proc. p. ir sudarys atitinkamai 3,4 ir 2,7 proc. Tokią raidą lemia tiek išorės, tiek ir vidaus veiksniai. Išorės veiksniai lemia kylančios maisto, naftos ir kitų žaliavų kainos tarptautinėje rinkoje. Vidaus veiksniai apima administracinius sprendimus, tokius kaip pridėtinės vertės mokesčio lengvatos šildymui panaikinimas ir akcizų alkoholiui pakėlimas. Taip pat, pastaruosius metus augusių atlyginimų kaštai perkeliama į galutinio vartojimo kainą. Kai bus stabilizavęsi šie išvardyti veiksniai, projektuojama, jog 2019 m. SVKI artės prie daugiamečio grynosios infliacijos vidurkio ir sudarys 2,5 proc.

Užimtųjų skaičius 2016 m. buvo aukščiausias per pastaruosius aštuonerius metus. Vidutiniu laikotarpiu projektuojamas lėtesnis užimtumo augimas. 2016 m. buvo stebimas 2 proc. užimtųjų prieaugis, kurį daugiausiai lėmė 9,3 proc. išaugęs užimtumas 55–64 m. amžiaus grupėje. Šioje amžiaus grupėje užimtumo augimą paaikšina darbo jėgos paklausos stiprėjimas ir pensinio amžiaus ilginimas. Į darbo rinką vis dar įsilieja likę neužimti ir galintys bei norintys dirbti vyresnio amžiaus žmonės. Nuo 2017 m. Finansų ministerija prognozuoja lėtesnį užimtųjų skaičiaus augimą. Tai tikėtina dėl stebimų demografinių ir darbo pasiūlos pokyčių. Vis mažiau į darbo rinką įsilieja jaunų žmonių, turinčių pakeisti dabartinę dirbančiųjų kartą. Užimtųjų struktūroje antrus metus iš eilės stebimas 15–29 m. amžiaus grupės mažėjimas. Ši tendencija turėtų išsilaikyti vidutinėje perspektyvoje. Pagal 2017 m. vasario mėn. paskelbtas Eurostato demografijos projekcijas projektuojama, kad Lietuvos populiacija per 2017–2019 m. sumažės 3,6 proc., o 15–29 m. amžiaus grupės – 13,0 proc. Vidutinėje perspektyvoje dėl technologinės modernizacijos, darbo procesų automatizavimo keisis darbo paklausos struktūra: augs aukštą pridėtinę vertę kuriančių darbuotojų paklausa, mažės žemos

⁸ Importo paklausos peržiūras galima matuoti kaip svertinę realių namų ūkių vartojimo išlaidų, valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų, investicijų ir eksporto peržiūrų sumą su atitinkamais 0,32, 0,04, 0,1 ir 0,54 svoriais.

kvalifikacijos darbuotojų poreikis. Kadangi dauguma dabartinių bedarbių yra žemos kvalifikacijos, jau dabar svarbu užtikrinti suaugusiųjų mokymąsi, kvalifikacijos kėlimą, darbo jėgos prisitaikymą prie kintančių darbo rinkos tendencijų. Dėl įvardytų ateities perspektyvų Finansų ministerijos užimtųjų skaičiaus projekcijos yra tikėtinos, 2017–2019 m. sudarys atitinkamai 0,8, 0,3 ir 0,2 proc. **Lietuvos bankas neprognozuoja tolesnio užimtumo augimo, bet šio rodiklio projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinamos.**

2016 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokeskis (kartu su individualiomis įmonėmis) padidėjo 7,9 proc. 2017–2019 m. projektuojamas tolesnis šio rodiklio augimas, tačiau nuosaikiai lėtėjančiu tempu. 2016 m. darbo užmokesčio rodiklio raidai didžiausios įtakos turėjo padidėjęs MMA ir besitęsiantis spaudimas darbo rinkoje: didėjantis laisvų darbo vietų skaičius⁹, mažėjantis nedarbo lygis¹⁰. Finansų ministerijos projektuojamas vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio prieaugis 2017–2019 m. sudarys atitinkamai 6,7, 6,1 ir 6,2 proc. **Projektuojamos vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio rodiklio projekcijos neatitrūksta nuo Lietuvos banko prognozuojamos perspektyvos, patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinamos.**

A intarpas. Lietuvos ekonominės raidos stebėsenos modelis SLED

Šio intarpo tikslas – pristatyti SLED modelį. Pasikeitus statistiniams duomenims, išorės prielaidoms ar ekspertų nuomonėms, Finansų ministerijos rengiamos ERS projekcijos yra tikslinamos. Bet kurio ERS rodiklio peržiūra yra impulsas, persiduodantis kitiems rodikliams per nestebimą struktūrinę makroekonominę ryšių sistemą. SLED padeda šią sistemą išgryninti (**A.1 pav.**) ir įvertinti, ar ERS atliekamos tam tikro rodiklio projekcijos peržiūros suderinamos su kitų rodiklių projekcijų peržiūromis.

SLED yra vidutinės apimties, dviejų sektorių struktūrinis makroekonometrinis modelis. SLED apima 57 elgsenos lygtis ir 212 tapatybių, jo išorės prielaidas sudaro 67 rodikliai. Modelis grindžiamas neoklasikine ir naujųjų keinsistų ekonominių teorijų sinteze, kuri suderina pusiausvyros ir ne pusiausvyros koncepcijas. Vidutinio laikotarpio tendencijas lemia neoklasikinė optimizuojanti ūkio subjektų elgsena, kuri veda sistemą prie stabilios plėtros pusiausvyros. Nuokrypiai nuo pusiausvyros trumpuoju laikotarpiu nusako atitinkamų rinkų kainų ir kiekių dinamiką, kurią (pagal naujųjų keinsistų teoriją) lemia sprendimų priėmimo suvaržymai. Daroma prielaida, kad šalies ekonomika nominaliai ir realiai artėja prie ES-15 vidurkio, todėl laisvieji dinaminių lygčių nariai kinta laike.

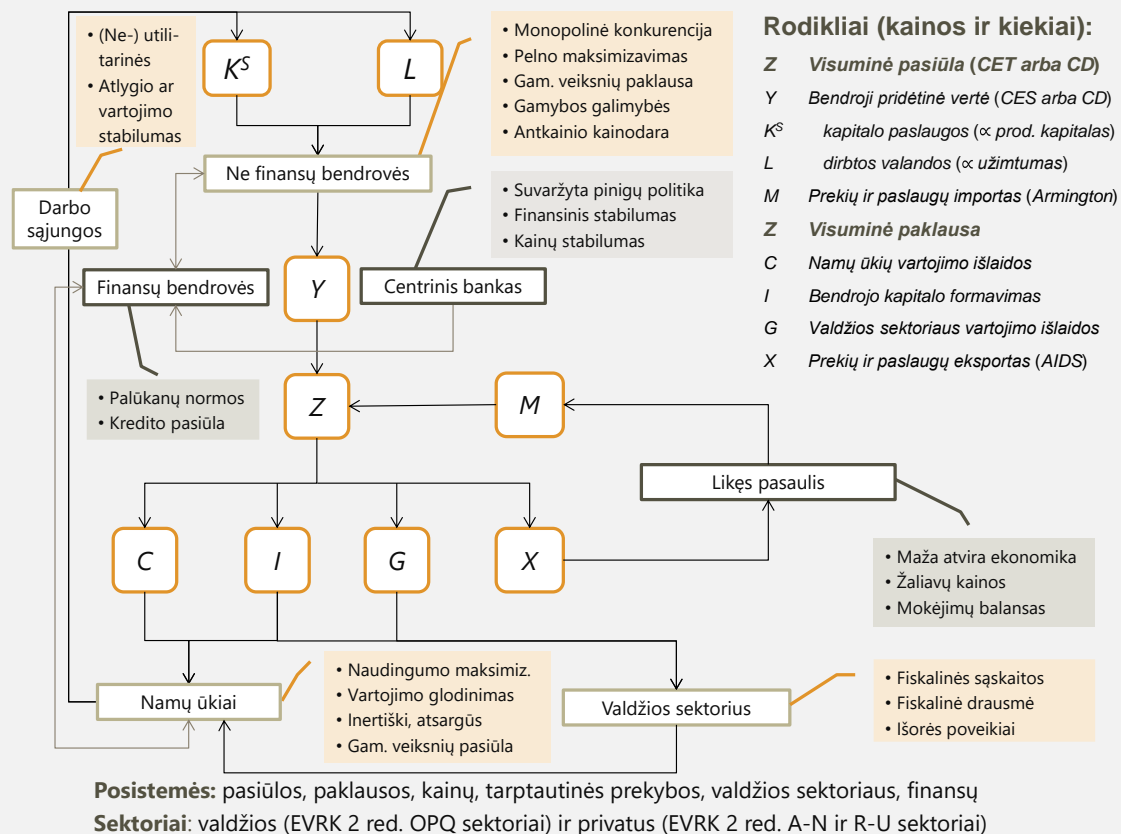
Makroekonominiu požiūriu SLED yra visuminės pasiūlos ir visuminės paklausos modelio atmaina, kurio mikroekonominiai pagrindai kyla iš monopolinės konkurencijos lošimo. Lošimo taisyklės aprašo pagrindinių ūkio subjektų netobulos informacijos strateginę sąveiką. Teorinėje privataus sektoriaus šerdyje gyvena 3 reprezentatyvūs ūkio subjektai: naudingumą maksimizuojantys dinastiniai persidengiančiųjų kartų namų ūkiai; pelną maksimizuojančios monopolinės konkurencijos įmonės; utilitarinės ir neutilitarinės darbo sąjungos, maksimizuojančios savo narių gerovę. Valdžios sektorius (toliau – VS) yra kolektyvinis subjektas, siekiantis minimizuoti teikiamų paslaugų sąnaudas. Ūkio subjektų lūkesčiai yra išreikštinės formos ir adaptyvūs, todėl ekonominių rodiklių projekcijų pokyčių ūkio subjektai iš anksto nenumato, o jiems įvykus, keičia savo lūkesčius.

⁹ Laisvų darbo vietų skaičius, nepašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtakos, pamažu artėja prie 2008 m. lygio. 2016 m. metinis augimas siekė 23,0 proc.

¹⁰ Nuo 2010 m. mažėjantis nedarbo lygis, 2016 m. pasiekė 7,9 proc. lygį ir, palyginti su 2015 m., sumažėjo 1,2 proc. p.

Įmonės sprendžiama problema yra bendra, nes vienodai aprašo finansų ir ne finansų, VS valdomų ir privačių, Lietuvos ir užsienio įmonių elgseną.

A.1 pav. Struktūrinė SLED modelio schema ir skiriamieji bruožai

Šaltinis – Fiskalinė institucija

Namų ūkių vartojimo elgsenos pagrindas yra pasirinkimai: kiek vartoti dabar, kiek atidėti ateičiai, kiek gamybos veiksnių pasiūlyti rinkai. Tipinis namų ūkis siekia vartoti palyginti vienodai, todėl nuosekliai maksimizuoja ekonominio gyvenimo trukmės vartojimo naudingumą: įvertina tikėtiną biudžeto apribojimą; optimaliai išdėsto vartojimo išlaidas gyvenimo cikle; nusprendžia dėl vartojimo krepšelio sudėties. Trumpuoju laikotarpiu namų ūkiai atsitiktinai renkasi iš trijų grynųjų vartojimo strategijų: vartoti tiek pat kiek prieš tai; vartojimui skirti tik darbo pajamas; nuosekliai išspręsti vidutinės trukmės optimizavimo uždavinį. Daroma prielaida, kad namų ūkiai valdo ir teikia rinkai pagrindinius gamybos veiksnius: darbo ir kapitalo paslaugas. Pagal SLED vertinimą tipinis Lietuvos namų ūkis, kurio vidutinė ekonominio gyvenimo trukmė yra apie 44 metai, yra palyginti atsargus, nekantrus ir nepastabus, taupantis daugiausiai iš laikinųjų pajamų¹¹.

Monopolinės konkurencijos įmonės sprendžia pelno maksimizavimo arba sąnaudų minimizavimo uždavinį atsižvelgdamos į paklausos, technologijos, darbo rinkos ir užsienio varžovų apribojimus. Mėgstantys įvairovę Lietuvos ir užsienio namų ūkiai įgalina monopolines konkurentes veikti iš dalies atskirtose pakaitalų rinkose, kuriose įmonės pajėgios nustatyti ribines sąnaudas viršijančias kainas ir neprarasti visos paklausos. Dėl paklausos apribojimo diferencijuotų gėrybių¹² vidutinio laikotarpio pusiausvyra yra simetrinė, įmonių rodiklius paprasta agreguoti, o atitinkami antkainiai kinta laike ir priklauso nuo užsienio varžovų

¹¹ Fiskalinės institucijos 2016-03-30 išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas Nr. Y-5-1, A intarpas.

¹² Stambios įmonės atveju monopolinė konkurencija nusakytų kiekvienos iš siūlomo prekių ar paslaugų asortimento optimizavimo uždavinį.

kainodaros. Technologijos apribojimas remiasi normalizuota pastovaus pakeičiamumo elastingumo gamybos funkcija, kuri pasižymi lanksčia technologine pažanga ir efektyviu gamybos veiksnių panaudojimu. Tariama, kad darbas yra nedalijamas, o investicinis procesas – negrįžtamas. Darbo rinkos santykius riboja darbo sąjungų ir VS institutų veiksmas, prie kurių įmonės vidutinėje perspektyvoje efektyviai prisitaiko. Nominalūs naujųjų keinsistų teorijos apribojimai nusako kainų ir atlyginimų dinamiką trumpuoju laikotarpiu.

Darbo rinka yra netobula su dideliu skaičiumi monopolinių darbo sąjungų, turinčių įpareigojančią rinkos galią siūlyti ribines sąnaudas viršijantį darbo užmokestį, bet delisiančių atnaujinti kolektyvines sutartis.

Darbo sąjungų elgsena dažniausiai neįtraukianti. Utilitarinės darbo sąjungos siekia maksimizuoti savo narių, dirbančių ar bedarbių, naudingumą, o neutilitarinės – palaikyti savo narių perkamąją galią. Darbo sąjunga, kaip lošėjų koalicija, gali susidaryti iš vieno žmogaus ir tada derybos dėl darbo sąlygų vyksta individualiai. Utilitarinių darbo sąjungų elgseną iš dalies imituoja valdžios sektorius per privalomojo socialinio draudimo sistemą¹³.

VS stebėsenai ekonominės veiklos išskaidomos į privatų ir valdžios sektorius. Kadangi įmonės sprendžiama problema yra bendra, tai leidžia panaudoti vienodą teorinį optimizavimo pagrindą skirtingoms veikloms aprašyti. Esminiai skirtumai yra įvertintų parametru reikšmių interpretacijoje (**A.1 lentelė**). Įvertinta darbo pajamų dalis fundamentaliųjų gamybos veiksnių pajamose yra gerokai didesnė darbo imlesnėse VS veiklose (77,7 proc.). VS samdomi darbuotojai daugiau prisideda prie socialinio draudimo (36,2 proc.). VS samdomą darbą yra sunkiau pakeisti fiziniu kapitalu (0,51 parametras yra arčiau nulio). VS veiklos neretai yra subsidijuojamos iš VS biudžetų, todėl jos gali nesiekti ribinių sąnaudų ir sukurti teigiamų išorinių poveikių. Privačiam sektoriui vartotojai vidutiniškai sumoka 22,8 proc. gėrybių įvairovės antkainį. Privataus sektoriaus vidutinė technologinė pažanga yra 1,8 karto didesnė nei VS. Be to, tik privatus sektorius turi dėl artėjimo prie ES-15 vidurkio lėtėjančią technologinę darbo jėgos pažangą, todėl nurodytas skirtumas laikui bėgant mažėja.

A.1 lentelė. Pagrindiniai pasiūlos posistemės įvertinti parametrai, 2000–2015 m.

Parametras	Privatus sektorius	Valdžios sektorius	Visa ekonomika
Darbo pajamų dalis, proc.	58,9	77,7	62,9
Socialinis draudimas, proc.	29,1	36,2	30,2
Pakeičiamumo elastingumas, vieneto dalis	0,68	0,51	0,64
Vidutinis antkainis, proc.	22,8	-0,4	19,5
Vidutinė darbo technologinė pažanga, proc.	4,5	2,5	4,1
Importo kainų turinys, proc.	51,1	0,0	44,7

Šaltinis – Fiskalinės institucijos skaičiavimai

Sąveika su likusiu pasauliu iš dalies remiasi mažos atviros ekonomikos prielaidomis. Vidutinio laikotarpio eksportas daugiau apribotas pasiūlos veiksnių – atvirojo sektoriaus potencialios gamybos apimčių, o paklausos ir pasiūlos sistema nėra pusiausvyra. Taigi, eksportuotojų elgseną lemia ir paklausos, ir pasiūlos veiksniai¹⁴. Modeliuojant importą daroma prielaida, kad jo pasiūla visiškai prisitaiko prie Lietuvos importo paklausos ir santykinių Lietuvos gamintojų ir užsienio varžovų kainų.

ERS peržiūrų analizei naudojamas SLED modelis. ERS tvirtinimo metu nagrinėjami rengiamo ir prieš tai paskelbto scenarijų skirtumai. ERS peržiūrų analizės metu prieš tai paskelbtas scenarijus laikomas pagrindiniu. Vertinant skirtingus scenarijus tariama, kad yra peržiūrima tik tam tikro rodiklio reikšmė 2017 m., o kitų rodiklių pokyčius nusako SLED modelis (**A.2 lentelė**). Remiantis analizės rezultatais gaunamos dvi išvados. Pirma, beveik

¹³ Utilitarinių darbo sąjungų tikslas – apdrausti savo narius nuo nedarbo plačiąja prasme. Todėl dirbantys darbo sąjungų nariai atsako dalies pajamų, kad mainais gautų socialinio draudimo išmokas, jei taptų bedarbiais.

¹⁴ Fiskalinės institucijos 2016-09-21 išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas Nr. Y-9-1, A intarpas.

visi rodikliai yra veikiami bet kurio rodiklio peržiūros, tačiau ne visų rodiklių atsakas absoliučiaja verte viršija 0,05 proc. p. Antra, atitinkamų metų peržiūra persiduoda kitiems rodikliams per keletą metų ir nebūtinai tiesiškai. Ateities kompleksines peržiūras tikslinga testuoti dviem etapais: analizuoti daugialypį išorės prielaidų peržiūrų poveikį skelbiamiems ERS rodikliams ir tikrinti likutinių priklausomų kintamųjų peržiūrų tarpusavio suderinamumą. Fiskalinė institucija rekomenduoja atsižvelgti į šiuos peržiūrų sisteminio suderinamumo aspektus.

A.2 lentelė. Pasirinkto rodiklio 2017 m. peržiūros poveikis kitų SLED rodiklių reikšmėms, proc. p.

Rodikliai, pokyčio per metus peržiūra	Metai	Išorės prielaidos peržiūra		Priklausomo kintamojo peržiūra				
		Naftos kaina	Pasaulio paklausa	Namų ūkių vartojimas	BPKF	BVP defliatorius	Importo defliatorius	Darbo užmokestis
	2017	+7	+1	-1	+1	+1	+1	+1
BVP palyginamosio mis kainomis	2017	-0,05	0,26	-0,40	0,12	-0,16	0,24	0,18
	2018	-0,20	0,08	-0,04	0,03	-0,20	0,07	0,08
	2019	-0,21	0,00	0,02	0,01	-0,12	-0,18	-0,01
	2020	-0,14	0,01	0,02	0,01	-0,01	-0,13	-0,08
Namų ūkių vartojimas	2017	-0,05	0,09	-1,00	0,04	0,11	0,08	0,47
	2018	-0,12	0,07	0,00	0,02	-0,13	0,01	0,12
	2019	-0,27	0,06	0,00	0,01	-0,20	-0,19	-0,02
	2020	-0,24	0,07	0,00	0,01	-0,05	-0,18	-0,10
BPKF	2017	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00
	2018	-0,10	0,04	-0,19	0,00	-0,43	-0,16	0,55
	2019	-0,13	0,05	-0,09	0,00	0,11	-0,01	0,33
	2020	-0,11	0,04	0,09	0,00	0,05	0,08	-0,03
Prekių ir paslaugų eksportas	2017	-0,05	0,93	0,01	0,00	-0,09	-0,02	0,01
	2018	-0,16	0,06	0,02	0,01	-0,11	-0,05	-0,01
	2019	-0,05	0,00	0,01	0,02	-0,02	-0,04	-0,02
	2020	-0,02	-0,01	0,00	0,03	0,00	-0,02	-0,02
Prekių ir paslaugų importas	2017	0,01	0,69	-0,36	0,13	0,29	-0,27	0,19
	2018	-0,03	0,00	0,06	-0,01	-0,09	-0,21	0,12
	2019	-0,05	0,03	0,00	0,01	-0,02	0,01	0,03
	2020	-0,06	0,04	0,02	0,01	0,00	0,01	-0,03
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2017	0,27	0,01	-0,07	0,00	0,50	0,17	0,06
	2018	0,20	0,01	-0,02	0,00	0,05	0,21	0,08
	2019	0,10	0,03	-0,02	0,00	0,00	0,15	0,06
	2020	0,03	0,03	0,00	-0,01	0,00	0,07	0,03
BVP defliatorius	2017	0,28	0,01	-0,07	0,00	1,00	0,23	0,09
	2018	0,27	0,03	-0,05	0,00	0,00	0,18	0,16
	2019	0,12	0,05	-0,03	-0,01	0,00	0,13	0,11
	2020	0,01	0,06	0,01	-0,01	0,00	0,05	0,05
Nedarbo lygis, proc. rodiklio reikšmė	2017	0,01	0,00	0,04	0,00	0,02	-0,01	0,03
	2018	0,03	-0,01	0,01	0,00	0,03	-0,02	-0,03
	2019	0,02	0,00	-0,02	0,00	-0,01	-0,02	0,00
	2020	0,00	0,00	-0,02	0,00	-0,02	-0,01	0,01
Užimtųjų skaičius	2017	-0,01	0,00	-0,04	0,00	-0,02	0,01	-0,03
	2018	-0,03	0,01	-0,01	0,00	-0,04	0,02	0,03
	2019	-0,02	0,00	0,02	0,00	0,01	0,02	0,00
	2020	0,00	0,00	0,02	0,00	0,02	0,01	-0,01
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	2017	0,10	0,02	-0,06	0,00	0,23	0,07	1,00
	2018	0,17	0,08	-0,15	0,01	0,30	0,23	0,00
	2019	-0,02	0,09	0,00	0,00	-0,10	0,13	0,00
	2020	-0,17	0,10	0,08	-0,01	-0,11	-0,03	0,00

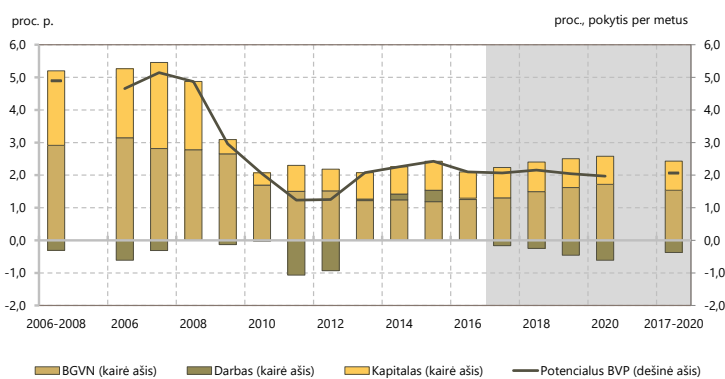
Šaltinis – Fiskalinės institucijos skaičiavimai

Taigi, SLED susistemina esamas žinias apie Lietuvos ir globalaus ūkių veikimo principus, leidžia projektuoti ateities raidą pagal alternatyvius hipotetinius scenarijus, įskaitant ekonominės politikos ir išorės veiksnių poveikius, padeda skaidriai viešinti peržiūrų analizės rezultatus. Modelio ketverių metų trukmės projekcijos yra papildomas įrankis atlikti Finansų ministerijos ERS lyginamąją analizę. Ateityje planuojama SLED modelį taikyti pagrindinių rodiklių projekcijų parengimui, kurių atžvilgiu būtų lyginamas Finansų ministerijos ERS scenarijus, kai reikšmingai išsiskirtų Lietuvos banko ir Finansų ministerijos scenarijų skelbimo kalendorius.

2. 2020 M. PROJEKCIJOS

Lietuvos potencialaus BVP ir jo kaitos veiksnių įverčiai rodo, kad šalies ūkis vis dar tęsia lėtesnę konvergenciją, būdingą visoms Rytų Europos šalims. Dėl nepalankių demografinių tendencijų, sumažėjusių investicijų ir inovacijų stokos potencialaus BVP augimas, palyginti su laikotarpiu iki krizės, atsilieka beveik 2,4 karto (**4 pav.**). Pagal Fiskalinės institucijos taikomą potencialaus BVP vertinimo metodiką¹⁵ 2017–2020 m. potencialus BVP vidutiniškai turėtų augti 2,1 proc. su nedidele lėtėjimo tendencija. Išskiriant šį augimą lemiančius veiksnius, apie 1,5 proc. p. prisideda bendras gamybos

4 pav. Potencialaus BVP augimas ir jo kaitos veiksniai 2006–2020 m.

Šaltinis – Fiskalinės institucijos skaičiavimai

veiksnių našumas. Pagrindinio kapitalo fondo veiksnio įnašas, glaudžiai susijęs su investicijų raida, prisideda 0,9 proc. p. Neigiamą poveikį (–0,4 proc. p.) augimui daro darbo veiksnys. Neigiamą (–1,1 proc. p.) įtaką jam daro 15–74 m. amžiaus gyventojų demografinė projekcija, o ją iš dalies (0,7 proc. p.) kompensuoja trys darbo komponentės: vidutiniškai dirbtų valandų skaičius, darbo užmokesčio augimo neskatinantis nedarbo lygis ir darbingo amžiaus

gyventojų aktyvumo lygis. 2020 m. Finansų ministerija projektuoja, kad realaus BVP augimas sudarys 2,4 proc. **Kadangi Fiskalinės institucijos įvertintas 2020 m. potencialaus BVP augimas yra 2,0 proc., ši projekcija patenka į tvirtinimo atkarpą, todėl laikoma tikėtina.**

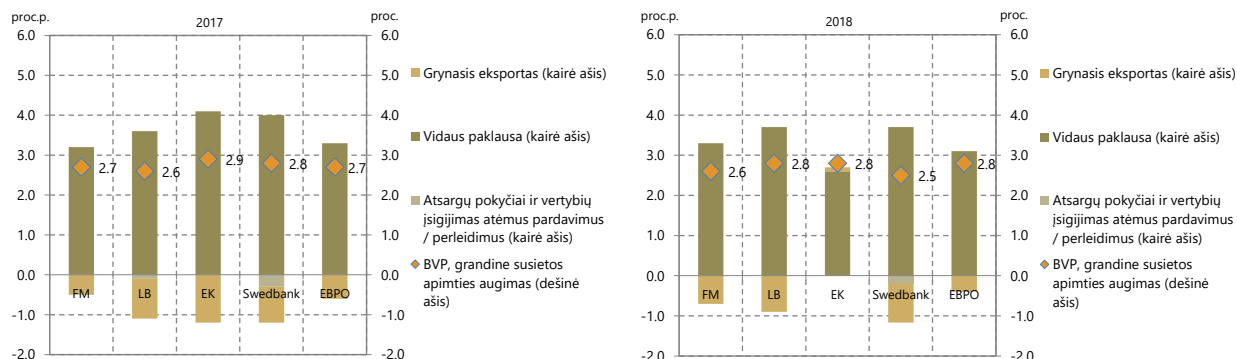
3. PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS

Finansų ministerijos 2017 m. realaus BVP prognozė yra panaši į kitų institucijų, skelbiančių makroekonominės projekcijas. Lyginant prognozes pagal BVP komponentių įtaką realaus BVP augimui, visos institucijos didžiausią indėlį skiria vidaus paklausai, jos įtakos prognozė svyruoja nuo

¹⁵ Išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ 2015-09-18 priedas Nr. Y-10-1, B intarpas.

3,2 iki 4,1 proc. 2018 m. daugelis institucijų prognozuoja apie 2,8 proc. realaus BVP augimą, išskyrus AB „Swedbank“, kuris numato lėčiausią augimą – 2,5 proc. Visos institucijos ir 2018 m. nuosaikiai prognozuoja vidaus paklausos įtaką realaus BVP augimui (5 pav.).

5 pav. BVP komponentių įtaka realaus BVP augimui 2017–2018 m., proc. p.

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Europos Komisija, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija ir AB „Swedbank“

Daugelis kitų institucijų, skelbiančių vidutinio laikotarpio makroekonominės prognozes, nors ir peržiūrėjo prognozes mažėjimo kryptimi, tačiau einamiesiems ir ateinantiems metams numato tolimesnį ekonomikos augimą. Finansų ministerijos, EK, EPBO, Lietuvos banko ir kai kurių komercinių bankų makroekonominių rodiklių 2017–2019 m. prognozių palyginimas pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė. Makroekonominių rodiklių projekcijų palyginimas, 2017–2019 m.

Rodikliai, pokytis per metus, proc.	Metai	Finansų ministerija	Lietuvos bankas	Europos Komisija	EBPO	„Nordea“ bankas, AB	AB „Swedbank“
Paskelbimo data		2017-03-20	2017-03-16	2017-02-13	2016-12-17	2016-12-08	2017-01-19
BVP palyginamosiomis kainomis	2017	2,7	2,6*	2,9	2,7	2,6	2,8
	2018	2,6	2,8*	2,8	2,8	2,4	2,5
	2019	2,5	–**	–	–	–	–
Namų ūkių vartojimo išlaidos	2017	3,9	3,8*	4,0	3,9	2,8	3,5
	2018	3,6	3,6*	2,6	3,5	4,0	3,5
	2019	3,5	–	–	–	–	–
BPKF	2017	5,9	4,6*	6,0	4,1	6,0	7,0
	2018	5,4	5,9*	3,0	3,9	4,0	6,0
	2019	4,4	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų eksportas	2017	3,8	3,0*	3,4	2,7	3,5	5,0
	2018	3,9	4,4*	3,7	3,1	3,0	4,5
	2019	4,0	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų importas	2017	4,6	4,2*	5,1	3,5	4,0	6,0
	2018	4,8	5,3*	3,5	3,7	2,5	5,5
	2019	4,2	–	–	–	–	–
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2017	3,4	2,8	2,1	2,3	2,0	3,0
	2018	2,7	2,2	1,9	2,8	2,6	2,5
	2019	2,5	–	–	–	–	–
BVP defliatorius	2017	2,3	2,4*	2,1	2,6	–	–
	2018	1,8	2,2*	2,3	2,7	–	–
	2019	1,7	–	–	–	–	–
	2017	7,0	7,3	7,5	7,5	7,9	7,4

Nedarbo lygis, proc.***	2018	6,4	7,1	7,1	6,9	7,4	7,2
	2019	5,9	–	–	–	–	–
Užimtųjų skaičius	2017	0,8	0,0	0,5	–	–	–0,2
	2018	0,3	0,0	0,1	–	–	–0,2
	2019	0,2	–	–	–	–	–
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	2017	6,7	6,1	–	–	6,0	–
	2018	6,1	5,7	–	–	5,0	–
	2019	6,2	–	–	–	–	–

* pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką

** projekcijos neskelbiamos

*** rodiklio reikšmė nurodytais metais

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Europos Komisija, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, „Nordea“ bankas, AB, ir AB „Swedbank“

4. RIZIKOS VEIKSNIAI IR TECHNINĖS PRIELAIDOS

Rizikų balansas išlieka neigiamas. Fiskalinė institucija pritaria Finansų ministerijos įvardytiems ERS rizikos veiksniams ir siekiams juos suvaldyti ir minimizuoti¹⁶. Ministerija, rengdama ERS, vadovaujasi EK ir TVF išorės aplinkos veiksnių techninėmis prielaidomis, Lietuvos bankas – ECB prielaidomis. Visos išvardytos tarptautinės institucijos dėl išaugusio išorinio neapibrėžtumo po Jungtinės Karalystės referendumo dėl narystės ES 2016 m. rudenį peržiūrėjo pasaulio ir Europos ekonomikos augimo projekcijas mažėjimo kryptimi, bet šiemet jas nedaug pagerino. Atsižvelgus į ateities sandorius, palyginti su 2016 m. rudenį skelbtomis prognozėmis, techninėse prielaidose numatomos daug didesnės, palyginti su 2016 m., naftos kainos JAV doleriais. Daroma prielaida, kad žaliavų, neįskaitant energijos išteklių, kainos JAV doleriais 2017 m. gerokai kils, o vėliau – mažiau. Dvišaliai valiutų kursai prognozuojamu laikotarpiu neženkliai peržiūrėti mažėjančia kryptimi ir turėtų nesikeisti, vidutiniškai JAV dolerio ir euro kursas bus apie 1,07 JAV dolerio už eurą (**3 lentelė**).

3 lentelė. Techninės prielaidos ir rinkos lūkesčiai pagal ateities sandorius

Prielaidų nustatymo data	Europos Centrinis Bankas				Europos Komisija				Ateities sandoriai	
	2016-11-17		2017-02-14		2016-07-04		2017-02-04		2017-03-20	
Metai										
2017	1,09	49,3	1,07	56,4	1,12	52,7	1,07	56,4	1,09	51,4
2018	1,09	52,6	1,07	56,5	1,12	52,7	1,07	56,9	1,11	51,8
2019	1,09	54,6	1,07	55,9					1,14	51,6
2020									1,16	52,1

 USD/EUR keitimo kursas; Naftos kainos („Brent“, USD už barelį).

Šaltinis – Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko projekcijos, Ateities sandoriai: <http://www.barchart.com>

¹⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministerija 2017-03-20 paskelbtame ERS pažymėjo, kad „siekiant padidinti šalies atsparumą išorės grėsmėms bei geriau pasiruošti dėl senėjančios visuomenės kitame dešimtmetyje viešiesiems finansams kilsiantiems iššūkiams, vidutiniu laikotarpiu būtina vykdyti atsakingą fiskalinę politiką, siekti sumažinti valstybės skolos lygį ir didinti valstybės finansinius išteklius Rezerviniame (stabilizavimo) fonde. Struktūrinių reformų įgyvendinimas, viešųjų išlaidų ir mokesčių lengvatų efektyvumo didinimas, sukaupto viešojo turto valdymo optimizavimas išorinės aplinkos neapibrėžtumo sąlygomis tampa vienas iš svarbiausių fiskalinės politikos elementų“.

Palyginus ERS parengti naudotas technines prielaidas su ateities sandorių rinkoje fiksuojamomis „Brent“ rūšies naftos ir USD/EUR valiutų keitimo kurso kainomis, tikėtina, kad kainų rodiklių projekcijos gali būti peržiūrėtos mažėjimo kryptimi.

SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI

Vykdydama Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas ir vadovaudamasi Valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, Fiskalinė institucija per septynias darbo dienas nuo Finansų ministerijos parengto ERS viešo paskelbimo turi pateikti Seimui išvadą dėl jo tvirtinimo.

2017–2020 m. ERS parengtas ir paskelbtas vadovaujantis Vyriausybės nutarimu patvirtintu Ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašu¹⁷. Finansų ministerija Fiskalinei institucijai 2017–2020 m. ERS projektą pirminiam derinimui pateikė 2017 m. kovo 6 d. Susitikime¹⁸, kuris vyko 2017 m. kovo 10 d., pristatyta scenarijaus formavimo metodika, įskaitant pagrindines technines prielaidas ir išorinius rizikos veiksnius. Įvertinusi diskusijoje dalyvavusių institucijų pateiktas pastabas, ministerija pakartotinai 2017 m. kovo 13 d. pateikė Fiskalinei institucijai patikslintą ERS projektą, o 2017 m. kovo 20 d. savo tinklalapyje viešai paskelbė 2017–2020 m. ekonominės raidos scenarijų.

Fiskalinė institucija atliko 2017–2020 m. ERS vertinimą. Vertinimas atliktas naudojant viešai iki 2017 m. kovo 20 d. skelbiamus duomenis (jei nenurodyta kita data). Fiskalinė institucija, teikdama išvadą dėl scenarijaus tvirtinimo, vertina scenarijų, kuris apima einamuosius ir trejus būsimus metus. Lietuvos banko rengiamos ir Fiskalinei institucijai teikiamos makroekonominių rodiklių projekcijos apima einamuosius ir dvejus būsimus metus, todėl tvirtinimo atkarpos metodas taikomas tokių rodiklių pokyčių prognozėms iki 2019 m. – BVP palyginamosiomis kainomis, BVP defliatoriaus, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo. BVP palyginamosiomis kainomis pokyčio projekcijai 2020 m. suformuojama tvirtinimo atkarpa pagal Fiskalinės institucijos apskaičiuotus Lietuvos potencialaus BVP įverčius. Fiskalinės institucijos naudojami ERS vertinimo ir tvirtinimo metodai plačiau išdėstyti 2015 m. kovo 31 d. išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priede¹⁹.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016-04-13 nutarimas Nr. 369 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

¹⁸ Dalyvavo Lietuvos banko, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Ūkio ministerijos, Finansų ministerijos, VŠĮ „Versli Lietuva“, Fiskalinės institucijos atstovai.

¹⁹ Išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ 2015-03-31 priedas Nr. Y-4-1.